

Wyrok z dnia 19 października 2007 r.

II PK 76/07

Zobowiązanie do złożenia oświadczenia woli w trybie art. 24 § 1 k.c. powinno konkretyzować dobro osobiste, które zostało naruszone. W przypadku naruszenia dobra osobistego pracownika, o którym wiedzieli lub mogli wiedzieć jedynie inni pracownicy, obowiązek opublikowania przeprosin w prasie jest nieproporcjonalny.

Przewodniczący SSN Krystyna Bednarczyk (przewodniczący), Sędziowie SN: Józef Iwulski, Andrzej Wróbel (sprawozdawca).

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w dniu 19 października 2007 r. sprawy z powództwa Anny Ś. przeciwko Jednostce Wojskowej [...] w G. o zapłatę, na skutek skargi kasacyjnej strony pozwanej od wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 5 października 2006 r. [...]

1. u c h y l i ł zaskarżony wyrok w pkt 1 w części oddalającej apelację strony pozwanej w zakresie odnoszącym się do pkt I, IV, V i VI w wyroku Sądu Okręgowego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Toruniu z dnia 30 czerwca 2006r. [...], a także w pkt 2 i 3 i w tym zakresie przekazał sprawę Sądowi Apelacyjnemu w Gdańsku do ponownego rozpoznania oraz orzeczenia o kosztach postępowania kasacyjnego,

2. o d d a l i ł skargę kasacyjną w pozostałym zakresie.

U z a s a d n i e

Anna Ś. w pozwie przeciwko Jednostce Wojskowej [...] w G. domagała się: 1. zasądzenia kwoty 20.000,00 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia uprawomocnienia się orzeczenia do dnia zapłaty tytułem zadośćuczynienia za naruszenie przez pozwaną dóbr osobistych powódki jako pracownika; 2. zobowiązania pozwanej do przeproszenia powódki na łamach Gazety Wyborczej - dodatku [...] wydania sobot-

nio-niedzielnego o następującej treści: „przepraszamy za wszystkie zachowania naruszające dobra osobiste powódki w miejscu pracy w O.G. w B.”.

W piśmie procesowym z dnia 7 grudnia 2004 r. powódka wniosła o ochronę przed zachowaniem pracodawcy, które polegało na uwłaczaniu dobremu imieniu pracownika, poniżaniu jego godności, doprowadzeniu do zaniżonego poczucia własnej wartości, a wreszcie spowodowało rozstrój zdrowia u powódki. W ocenie powódki zachowania pracodawcy do dnia 1 stycznia 2004 r., pomimo nieobowiązywania przepisu art. 94 k.p., nie były bezkarne ze względu na treść art. 11² k.p. i przy zastosowaniu poprzez art. 300 k.p. przepisów Kodeksu cywilnego o ochronie dóbr osobistych - art. 23 i 24. Zdaniem powódki przysługuje jej roszczenie z art. 448 k.c. Ponadto w sytuacji, gdy naruszenie dobra osobistego pracownika powoduje uszkodzenia ciała lub rozstrój zdrowia pracownikowi przysługuje roszczenie oparte na podstawie art. 445 § 1 k.c.

Pozwana Jednostka Wojskowa [...] w G. wniosła o oddalenie powództwa w całości.

Wyrokiem z dnia 30 czerwca 2006 r. [...] Sąd Okręgowy-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Toruniu: I. nakazał pozwanej Jednostce Wojskowej [...] w G., aby w terminie jednego miesiąca od uprawomocnienia się wyroku zamieściła w Gazecie Wyborczej - dodatku [...] - wydaniu sobotnio - niedzielnym ogłoszenie o następującej treści: „Dowództwo Jednostki Wojskowej [...] w G. przeprasza Panią Annę Ś. za wszystkie zachowania naruszające jej dobra osobiste w miejscu pracy w O.G. w B.”; II. zasądził od pozwanej na rzecz powódki kwotę 10.000,00 zł z ustawowymi odsetkami od dnia uprawomocnienia się orzeczenia do dnia zapłaty tytułem zadośćuczynienia; III. oddalił powództwo w pozostałej części; IV. ustalił wpis ostateczny w sprawie o ochronę dóbr osobistych co do roszczenia o przeproszenie na kwotę 100,00 zł; V. nakazał pobrać od pozwanej na rzecz Skarbu Państwa- Sądu Okręgowego w Toruniu kwotę 900,00 zł tytułem części wpisu, od którego uiszczenia była zwolniona powódka oraz kwotę 85,00 zł tytułem połowy wydatków; VI. nie obciążył powódki pozostałą częścią wydatków; VII. zniósł wzajemnie pomiędzy stronami koszty zastępstwa procesowego. VIII. wyrokowi w pkt I nadał rygor natychmiastowej wykonalności do kwoty 1.150,00 zł.

Sąd ustalił między innymi, że powódka była zatrudniona u pozwanego pracodawcy na podstawie umowy o pracę na czas nieokreślony na stanowisku starszego referenta w pełnym wymiarze czasu pracy. Miejszem pracy powódki był skład mate-

riałowy [...] na O.G. w B. Jedynym przełożonym powódki, a zarazem osobą kierującą pracą składu [...] był Marek B. Sąd ustalił także, że Marek B. krzyczał na powódkę lub zmuszał do zwolnienia się z pracy; używał pod adresem powódki słów „głupia baba”, trząskając drzwiami, przerywał jej wypowiedzi na publicznych zebraniach, nie zajął jednoznacznego stanowiska w sprawie plakietki sygnalizującej przykry zapach w pomieszczeniu powódki. Zdaniem Sądu niedopuszczalne jest, aby przełożony używał pod adresem pracowników takich słów jak „głupia baba”. Może to być odbierane jako wyraz lekceważenia, spoufalania się, dyskredytacji. To, że przez niektórych takie zwroty są odbierane jako żart, w żaden sposób nie usprawiedliwia ich stosowania wobec innych pracowników. Używanie takiego określenia stanowi naruszenie dóbr osobistych powódki - jej dobrego imienia. Zestawienie słów „głupia baba” może być odbierane w ten sposób, że z uwagi na to, iż powódka jest kobietą, jest głupia. Krzyki, trzaskania drzwiami, traktowanie powódki w sposób poniżający wobec innych pracowników stanowi naruszenie godności pracownika. Zachowania Marka B. nie mogły być przy tym potraktowane jako wykonywanie uprawnień przysługujących przełożonemu wobec pracownika. Działania te były bez wątpienia bezprawne - naruszały zasady współżycia społecznego. Marek B. był jedyną osobą reprezentującą pozwaną w miejscu pracy powódki w O.G., stąd też za jego działania odpowiada pozwana. Sąd uznał, że roszczenie powódki o zasądzenie zadośćuczynienia jest - w świetle art. 24 § 1 k.c. w związku z art. 448 k.c. - uzasadnione. Sąd stwierdził, że pozwana dopuściła się także czynu niedozwolonego. W ocenie Sądu działanie pozwanej było bezprawne z uwagi na naruszenie zasad współżycia społecznego i zawinione, ponieważ dla osoby kierującej jednostką organizacyjną pozwanej, posiadającej wyższe wykształcenie, musiało być oczywiste, że zachowanie tego rodzaju jest naganne. Z uwagi na konsekwencje zdrowotne, które wystąpiły u powódki, a także występujący pomiędzy zachowaniem pozwanej i stanem zdrowia powódki związek przyczynowy, uzasadnione jest domaganie się przez powódkę zadośćuczynienia na podstawie art. 445 § 1 k.c. Zadośćuczynienie w kwocie 10.000 zł jest zasadne z uwagi na następujące przesłanki, a to poczucie bezsilności i bezradności, problemy z koncentracją i snem, drażliwość, stres związany z chodzeniem do pracy, długotrwałość zachowania Marka B. wobec powódki. O zobowiązaniu do przeproszenia Sąd orzekł na podstawie art. 24 § 1 k.c. mając na uwadze między innymi to, że powódka nie jest już zatrudniona u pozwanego, stąd przeproszenie będzie należną rekompensatą wobec działań naruszających dobre imię powódki.

Sąd Apelacyjny w Gdańsku wyrokiem z dnia 5 października 2006 r. [...] oddalił apelację powódki i apelację pozwanej. Sąd uznał, że Sąd pierwszej instancji dokonał prawidłowych ustaleń faktycznych, a ocena materiału dowodowego nie wykracza poza granice określone art. 233 § 1 k.p.c. Sąd pierwszej instancji prawidłowo zastosował przepisy prawa materialnego. Nie jest uprawniony pogląd pozwanej, jakoby nie miały miejsca zdarzenia naruszające dobra osobiste powódki. Niezasadny jest podnoszony przez pozwaną zarzut naruszenia art. 23 k.c. i 24 k.c. w zakresie nakazania pozwanej przeproszenia powódki w prasie lokalnej w sposób nieprecyzujący rodzaju naruszonego dobra. W ocenie Sądu Apelacyjnego takie określenie treści oświadczenia przepaszającego powódkę i opublikowanie go w prasie lokalnej uzasadnione jest zarówno okresem naruszeń, jego intensywnością oraz wyrządzoną powódce przez pozwaną krzywdą. Niezasadny jest zarzut powódki naruszenia art. 445 k.c. przez zasądzenie zadośćuczynienia w zaniżonej kwocie. Sąd uznał, że zasądzona kwota, przy uwzględnieniu, że zadośćuczynienie powinno stanowić rekompensatę za całą doznaną przez powódkę krzywdę, przy ustalaniu której bierze się pod uwagę wszystkie okoliczności mające wpływ na jej rozmiar, jest odpowiednia i w pełni uzasadniona okolicznościami przedmiotowej sprawy oraz realiami społeczno-gospodarczymi obowiązującymi w naszym kraju.

Pozwana zaskarżyła powyższy wyrok w całości skargą kasacyjną, w której zarzuciła: I. naruszenie prawa materialnego przez błędną wykładnię art. 24 § 1 k.c., polegającą na błędnym przyjęciu przez Sądy pierwszej i drugiej instancji stanowiska, że żądanie powódki zamieszczenia w „Gazecie Wyborczej” - [...] - wydaniu sobotnio - niedzielnym przez pozwaną ogłoszenia o treści „Dowództwo Jednostki Wojskowej [...] w G. przepasza Panią Annę Ś. za wszystkie zachowania naruszające jej dobra osobiste w miejscu pracy w O.G. w B.” stanowi w rozumieniu art. 24 § 1 k. c. oświadczenie odpowiedniej treści i w odpowiedniej formie, mimo że nie zasługuje ono na uwzględnienie jako nieadekwatny sposób usunięcia skutków ustalonego przez Sąd naruszenia przez pozwaną dóbr osobistych powódki; II. naruszenie przepisów postępowania w sposób powodujący, że uchybienia te mogły mieć istotny wpływ na wynik sprawy przez: 1. zaniechanie rozważenia zarzutów apelacji pozwanej z obrazą art. 378 § 1 k.p.c.; 2. nieoznaczenie z obrazą art. 325 k.p.c. w pkt II sentencji wyroku Sądu pierwszej instancji zaaprobowanego przez Sąd drugiej instancji przedmiotu sprawy przez brak oznaczenia rodzaju naruszonego dobra osobistego powódki uzasadniającego zasądzenia zadośćuczynienie jako podstawy zawisłego sporu; 3. naru-

szenie art. 328 § 2 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c. przez skonstruowanie treści uzasadnienia wyroku Sądu drugiej instancji w sposób niepozwalający się zorientować, jakie były faktyczne przyczyny rozstrzygnięcia.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna ma uzasadnione podstawy, chociaż nie wszystkie podniesione w niej zarzuty są usprawiedliwione. Nie jest uzasadniony zarzut naruszenia zaskarżonym wyrokiem przepisu art. 378 § 1 k.p.c., stanowiącego, że „sąd drugiej instancji rozpoznaje sprawę w granicach apelacji; w granicach zaskarżenia bierze jednak z urzędu pod uwagę nieważność postępowania”, poprzez „zaniechanie rozważenia zarzutów apelacji”. Pozwana podnosi, iż Sąd drugiej instancji naruszył art. 378 k.p.c., ponieważ nie rozważył wszystkich podniesionych w apelacji zarzutów. Zdaniem skarżącego Sąd ograniczył się do ogólnej konstatacji w zakresie zarzutu naruszenia art. 231 i 233 k.p.c. wskazując, iż Sąd pierwszej instancji „dokonał prawidłowych ustaleń faktycznych” i „prawidłowo zastosował przepisy prawa materialnego”, „dokonana przez Sąd Okręgowy ocena materiału nie wykracza poza procesowe granice uprawnień tego sądu określone treścią art. 233 par. 1 k.p.c”. Zarzuty apelacji pozwanej dotyczyły ustaleń faktycznych i oceny dowodów w kontekście zarzutu naruszenia dóbr osobistych. W tych okolicznościach uzasadnienia wyroku Sądu drugiej instancji nie można uznać za wadliwe z punktu widzenia wymogów wynikających z art. 378 k.p.c. Wprawdzie w apelacji wskazano konkretne zarzuty pod adresem ustaleń faktycznych i ich kwalifikacji prawnej przez Sąd pierwszej instancji, to jednak brak szczegółowego odniesienia się do poszczególnych zarzutów nie narusza art. 378 § 1 k.p.c., jeżeli Sąd drugiej instancji odnosi się do tych wszystkich zarzutów w sposób mniej skonkretyzowany. Sąd drugiej instancji wskazał bowiem, że ze zgromadzonego materiału dowodowego wynikało, iż miały miejsce zdarzenia naruszające dobra osobiste powódki, świadek Z. w momencie składania zeznań nie była już pracownikiem pozwanej i była zatrudniona u innego pracodawcy, co daje większą gwarancję swobodnej wypowiedzi tego świadka co do zdarzeń, które miały miejsce u pozwanej [...], a Marek B., jako osoba wykonująca w imieniu pozwanej czynności z zakresu prawa pracy nie jest zainteresowany potwierdzeniem zdarzeń, których był sprawcą lub inicjatorem. Natomiast zeznania innych świadków, którzy w

ocenie pozwanej byli skonfliktowani z tym świadkiem, nie mogą być z tego powodu zdyskredytowane.

Uzasadnienie zaskarżonego wyroku w przedmiocie zasadniczych zarzutów apelacji jest wprawdzie związane, ale nie jest ono zasadniczo niezgodne z dotychczasową linią orzecznictwa Sądu Najwyższego, zgodnie z którym: 1) sąd odwoławczy ma nie tylko uprawnienie, ale obowiązek rozważenia na nowo całego zabranego w sprawie materiału oraz jego własnej oceny, przy uwzględnieniu zasad wynikających z art. 233 § 1 k.p.c. (wyrok z 11 kwietnia 2006 r., I PK 169/05, Wokanda 2006 nr 11, poz. 23); 2) sąd odwoławczy jako instancja nie tylko kontrolna, ale także merytoryczna, powinien zbadać sprawę niezależnie od zarzutów apelacji. Sąd drugiej instancji rozpatruje bowiem sprawę w granicach zaskarżenia, a nie w granicach apelacji (wyrok z 11 kwietnia 2006 r., I PK 169/05, Wokanda 2006 nr 11, poz. 23). W systemie apelacyjnym postępowanie prowadzone przez sąd drugiej instancji - pozostając postępowaniem odwoławczym i kontrolnym - zachowuje walor postępowania rozpoznawczego, co oznacza, że sąd ten ma z jednej strony pełną, ograniczoną jedynie granicami zaskarżenia, swobodę jurysdykcyjną, z drugiej natomiast ciąży na nim obowiązek rozważenia wszystkich podniesionych w apelacji zarzutów i wniosków. Wynikający z art. 378 § 1 zdanie pierwsze k.p.c. obowiązek rozpoznania sprawy w granicach apelacji oznacza nakaz wzięcia pod uwagę i rozważenia wszystkich podniesionych w apelacji zarzutów i wniosków (wyrok z 23 lutego 2003 r., II CSK 132/05, niepublikowany); 3) wynikający z brzmienia art. 378 § 1 k.p.c. obowiązek rozpoznania sprawy w granicach apelacji winien być rozumiany jako nakaz rozważenia wszystkich podniesionych w apelacji zarzutów (wyrok Sądu Najwyższego z 13 stycznia 2006 r., III CSK 5/05, niepublikowany). Co prawda, obowiązkiem sądu drugiej instancji nie jest powtarzanie ustaleń i oceny prawnej dokonanych przez sąd pierwszej instancji, jednakże powinien dokonać własnej oceny materiału dowodowego i w granicach apelacji zastosować właściwe przepisy prawa materialnego, niezależnie od podnoszonych przez skarżącego zarzutów, bowiem nie one wyznaczają granice apelacji (wyrok Sądu Najwyższego z 16 lutego 2005 r., IV CK 526/04, niepublikowany). Do zarzutów tych powinien odnieść się w uzasadnieniu wyroku, wyjaśniając, dlaczego uznaje je za trafne bądź za nietrafne (wyrok Sądu Najwyższego z 16 lutego 2005 r., IV CK 526/04, niepublikowany). Sąd drugiej instancji nie naruszył przepisu art. 378 § 1 k.p.c.

Nie jest trafny zarzut naruszenia zaskarżonym wyrokiem przepisu art. 325 k.p.c., poprzez nieoznaczenie w pkt II sentencji wyroku Sądu pierwszej instancji przedmiotu sprawy przez brak oznaczenia rodzaju naruszonego dobra. Skarżący podnosi, iż z art. 325 k.p.c. wynika, że sentencja wyroku powinna zawierać również oznaczenie przedmiotu sprawy przez określenie rodzaju naruszonego dobra osobistego powódki uzasadniającego zasądzenie zadośćuczynienia jako podstawy zawiśłego sporu. Zarzut ten nie jest usprawiedliwiony, gdyż w innych punktach (I, IV) wyroku Sądu pierwszej instancji wskazano wyraźnie, iż przedmiotem sprawy jest naruszenie dóbr osobistych. Analiza tych punktów sentencji wyroku wskazuje więc jednoznacznie, z jakiego tytułu nakazano pozwanemu wypłatę zadośćuczynienia. Takie sformułowanie sentencji orzeczenia w części dotyczącej zasądzenia zadośćuczynienia nie odbiega też od praktyki w innych sprawach z zakresu dóbr osobistych.

Nie jest usprawiedliwiony zarzut naruszenia art. 328 § 2 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c., poprzez skonstruowanie treści uzasadnienia wyroku Sądu drugiej instancji w sposób niepozwalający zorientować się co do faktycznych przyczyn rozstrzygnięcia. Zarzut ten jest nieuzasadniony w kontekście pierwszego zarzutu, mimo że uzasadnienie wyroku Sądu drugiej instancji jest lakoniczne. Zgodnie bowiem z wyrokiem Sądu Najwyższego z dnia 23 sierpnia 2001 r., III CKN 112/99 (niepublikowany) sąd drugiej instancji nie uchybia regułam art. 328 § 2 k.p.c., jeśli ze sporządzonego przez niego uzasadnienia wynikają przyczyny rozstrzygnięcia, choćby podane w sposób lakoniczny.

Trafny jest zarzut naruszenia prawa materialnego przez błędną wykładnię art. 24 § 1 k.c. polegającą na uwzględnieniu żądania zamieszczenia w lokalnym wydaniu GW ogłoszenia o treści „Dowództwo Jednostki Wojskowej przeprasza pozwaną za wszystkie zachowania naruszające jej dobra osobiste w miejscu pracy”. Przepis art. 24 § 1 k.c. wymienia złożenie oświadczenia jako jeden ze sposobów usunięcia skutków naruszenia dobra osobistego, nie precyzując jaką powinno mieć ono treść. Przyjmuje się, że oświadczenie to może polegać między innymi na odwołaniu stawianych zarzutów, sprostowaniu nieprawdziwych informacji, stwierdzeniu i przyznaniu pewnych faktów pominiętych w publikacji, wyrażeniu żalu lub przeproszeniu za naruszenie dóbr osobistych. Żądanie dopełnienia czynności potrzebnych do usunięcia skutków naruszenia dóbr osobistych przez złożenie oświadczenia odpowiedniej treści i w odpowiedniej formie powinno być przez powoda skonkretyzowane. Powód nie może pozostawić sformułowania treści oświadczenia sądowi, ponieważ dopiero

konkretna treść postulowanego oświadczenia może być poddana osądowi. Nie oznacza to jednak, że sąd orzekający jest ściśle związany wskazaną przez powoda treścią oświadczenia. Przeciwnie, przepis art. 24 § 1 k.c. pozostawia ocenie sądu kwestię, czy żądana przez powoda treść i forma oświadczenia jest odpowiednia i celowa do usunięcia skutków naruszenia, co prowadzić musi do wniosku, że sąd może ingerować w żadaną treść oświadczenia przez ograniczenie jej zakresu czy uściślenie określonych sformułowań (zob. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 22 grudnia 1997 r., II CKN 546/97, OSNC 1998 nr 7-8, poz. 119 oraz z dnia 7 stycznia 2005 r., IV CK 413/04, niepublikowany).

Sądy nakazały opublikować oświadczenie, z którego wynika, iż naruszenia dóbr osobistych powódki dopuściło się dowództwo jednostki wojskowej, podczas gdy pozwanym pracodawcą była jednostka wojskowa. Z dotychczasowego orzecznictwa wynika, iż w przypadku naruszenia dóbr osobistych w ramach stosunku pracy pracownik pozywa pracodawcę, niezależnie od tego, kto dopuścił się *de facto* naruszenia dóbr osobistych pracownika (bezpośredni przełożony, osoba upoważniona do wykonywania czynności z zakresu prawa pracy, pracownik oceniający na polecenie pracodawcy pracę powoda, itp.) (wyroki Sądu Najwyższego z 25 stycznia 2005 r., II PK 152/04, OSNP 2005 nr 17, poz. 266; z 15 czerwca 2005 r., II PK 270/04, OSNP 2006 nr 9-10, poz. 144; wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z 29 października 2002 r., III APa 29/02, OSA 2003 nr 3, poz. 11). W stanie faktycznym sprawy można mówić o naruszeniu dóbr osobistych przez pracodawcę, czyli Jednostkę Wojskową, a nie jej dowództwo. Naruszenie art. 24 § 1 k.c. polega na nałożeniu na pozwanego pracodawcę obowiązku opublikowania ogłoszenia w formie niewspółmiernej do okoliczności stanu faktycznego. Naruszenie dóbr osobistych powódki miało miejsce na terenie zakładu pracy. Świadcami naruszeń dóbr osobistych powódki byli tylko pracownicy. W konsekwencji obowiązek opublikowania stosowanego oświadczenia w lokalnym dzienniku wykracza poza to, co jest konieczne do osiągnięcia celów roszczenia o złożenie stosownego oświadczenia. W orzecznictwie przyjmuje się, iż środki zastosowane do usunięcia skutków naruszenia dobra osobistego powinny być adekwatne do zakresu naruszenia (wyrok Sądu Najwyższego, I CK 754/04). Publikacja oświadczenia w prasie powinna mieć miejsce wówczas, gdy do naruszenia dóbr osobistych doszło w publikacji prasowej. W przypadku naruszeń o „ograniczonym terytorialnie” zakresie akceptowalną formą złożenia stosownego oświadczenia jest jego umieszczenie na koszt pozwanego w miejscu, gdzie doszło do naruszenia dóbr

osobistych lub miejscu, gdzie „świadkowie” takiego naruszenia mogą z łatwością się dowiedzieć o bezprawności zachowania się naruszydciela (wyrok Sądu Najwyższego, I CKN 1391/00 - np. przeproszenia powoda przez umieszczenie na swój koszt informacji na klatkach schodowych Osiedla SM „J.” w W.).

Analogiczne stanowisko zajmuje doktryna, która wskazuje, iż treść i forma oświadczenia zależą od rodzaju naruszonego dobra, okoliczności naruszenia oraz formy naruszenia (S. Dmowski: Komentarz do Kodeksu cywilnego, s. 110; E. Wojcieszko-Głuszko: Roszczenie o złożenie oświadczenia, Księga pamiątkowa ku czci prof. J. Szwaji, s. 232). W konsekwencji, jeżeli do naruszenia doszło w prasie, przeprosiny powinny ukazać się na łamach prasy, gdy do naruszenia doszło na zebraniu, to przeprosiny powinny mieć miejsce na zebraniu, itp. (S. Dmowski, s. 110). Forma przeprosin jest również zróżnicowana - oświadczenie ustne, oświadczenie pisemne w formie listu (E. Wojcieszko -Głuszko, s. 228-229). Z powyższego wynika, iż dochodzi do naruszenia art. 24 § 1 k.c. w przypadku nałożenia obowiązku opublikowania stosownego oświadczenia w prasie, gdy fakt naruszenia dóbr osobistych pracownika (lub innej osoby) był znany tylko wąskiemu gronu osób. Oświadczenie ma bowiem na celu usunięcie skutków naruszenia a nie represję naruszydciela (S. Dmowski, s. 110, E. Wojcieszko-Głuszko, s. 222). Ponadto, jak ma to miejsce w przypadku każdego roszczenia, na powodzie spoczywa ciężar dowodu, czy złożenie oświadczenia o określonej treści i formie służy usunięciu skutków naruszenia. Sąd może nakazać złożenie takiego oświadczenia tylko wówczas, gdy w świetle okoliczności sprawy i argumentacji powoda okaże się, że jego złożenie jest zasadne (słuszne) i nadaje się do osiągnięcia celu tego roszczenia.

Nie stanowi natomiast naruszenie art. 24 § 1 k.c. nakazanie publikacji stosownego ogłoszenia o treści, która nie wskazuje konkretnie rodzaju naruszonego dobra lub sposobu, w jaki zostało ono naruszone. W interesie powoda leży, gdy naruszenie polega na znieważeniu lub zniesławieniu, a żądane usunięcie skutków naruszenia ma polegać na złożeniu oświadczenia, aby nie doszło do powtórzenia obelgi czy zarzutu zniesławiającego (M. Grzelka: Ochrona dóbr osobistych w orzecznictwie Sądu Apelacyjnego w Gdańsku, Sopot 1997, s. 18). Z powyższego wynika, iż zarzut naruszenia art. 24 § 1 k.c. jest zasadny w zakresie, w jakim Sąd drugiej instancji utrzymał w mocy wyrok Sądu pierwszej instancji nakazujący publikację stosownego oświadczenia na łamach lokalnego wydania Gazety Wyborczej. W okolicznościach sprawy

właściwą formą złożenia takiego oświadczenia jest bowiem umieszczenie go na terenie pozwanej oraz odczytanie na zebraniu pracowników.

Biorąc powyższe pod uwagę Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji.

=====